

**

בשבת תשט"ו, כשכונסו ראשונה מ"ח פרקי המסה והזכרון על מוכי ורעי, שחייתי אתם ואשר הלכו מאתנו ("אור אישים", הוצאת "עם עובד"), העידותי בפתח האוסף:

"היו לי הפגישות הללו בין המבורכות, שהאירו חליפות את שבילי חיי והן תמו כולן, כי כולם, מקרוב ומרחוק, הלכו ואינם עוד אתנו. כאב הפרידה מהם עודנו שורה היה על הדברים בשעת כתיבתם, ולא הוסר מהם גם בשעת כינוסם. כי את הישארות נפשם חיתי בלבי כל הימים, ומיטב מורשת רבים מהם עדיין חיה ומחיה את מפעלות רעיהם ותלמידיהם סביבי".

מאז הלכו חוטי־פגישות נוספים, יקרים ורבים, ונקדו אף הם אחד אחד. אור חייהם דעך לעיני, ובלב הוסיף ומוסיף עוד זיוון להאיר. לא לכל כוכבי שמי נשאר זכר בכתובים. יש שנאמרו דברים ולא נרשמו, ויש דברי זכרון על אחי, רבותי ורעי, גם היקרים לי מיקר, שהם הומים בלבי, ולא הובעו עוד.

בשנת תשכ"ד צירפה "הספריה הציונית" למ"ח הפרקים הראשונים עוד כ"ה פרקים חדשים והיו לאסופה אחת בת ע"ג פרקים, שהוצאה אז בשני כרכים.

אך בינתיים גדל מאד בית העלמין הפרטי והציבורי שלי. עתה, עם תום כהונתי כנשיא מדינת ישראל (תשל"ג) מוסיפה "הספריה הציונית" ומוציאה מהדורה חדשה בת ק"כ פרקים, שהם עדת נגוהות במעגלי חיי, מראשיתם ועד הערב יומי.

וגם מעל הפרקים הנוספים, כמו מעל כל קודמיהם, לא ניסיתי כלל להסיר את מעטה היגון שאפף אותם ביום אמירתם. כבר העידה משוררתנו רחל: "יש לכאב חלונות צחים". השארתי איפוא אותם ברעננות צחותם. וכתקוותי אז כן תפילתי גם עתה: "אם ניצוץ אחד מן האור החוזר יצית זיק כל שהוא בלבבות הדור הבא, והיה זה הגמול".

ז ל מ ן ש ז ר

ירושלים, בית נשיאי־ישראל

י' בניסן תשל"ג